

Folkeviser

En ordliste over gammeldags ord og udtryk, der ofte forekommer i folkeviser

aarlig tidligt (<i>saa aarlig faldt os faderen fraa</i> - cf. "Torbens Datter").
agte tiltænke (<i>dem havde jeg agtet min fæstemø</i> - cf. "Ebbe Skammelsøn").
banemand morder, drabsmand.
at bide at blive, at tøve.
blus lampe, fakkel, lys; blus kan dels være for at lyse op, men også for at holde trolde og andre overnaturlige kræfter væk.
bo ejendomme (<i>min' femten bo</i> - cf. "Karl Høvding").
brad brat, heftig, snar (<i>en mand så brad</i> - cf. "Karl Høvding").
brudehus det specielle hus eller rum på "loftet", indrettet til brud og brudgom specielt til bryllupsnatten.
bryllup bo at holde bryllup; en kliche (<i>med ære lod han sit bryllup bo</i> - cf. "Karl Høvding").
bør medvind (cf. "Germand Gladensvend")
at dages bliver dag, også i overført betydning! (<i>Der dagen ham dages</i> - cf. "Torbens Datter").
dennem dem (gammel form).
at drikke bryllup	dvs. den rituelle handling, hvor brud og brudgom drikker af samme bæger og derved regnes for gift (<i>Hr. Magnus drikker bryllup med eders fæstemø!</i> - cf. "Karl Høvding").
at drikke til at skåle med (<i>hun drak først sin faders banemand til</i> - cf. "Torbens Datter").
at dulge at skjule (cf. dølgsmål).
eder jer, d.v.s Dem, en høflig tiltaleform.
ere er; gammel nutidsflertalsform af at være.
at fare ilde at gå ilde (<i>de to fores ilde ad</i> - cf. "Ebbe Skammelsøn").
fast meget, i høj grad.
favr fager, skøn, yndig, (om mand smuk).
fløje vimpler (<i>forgyldte fløje</i> - cf. "Karl Høvding").
fordi derfor (<i>fordi træder Ebbe Skammelsøn saa mangen sti vild</i>).
frænde slægtning.
fuldstor meget stor.
at fæste at forlove sig med.
fæstemø ugift kvinde, som giver en mand løfte om ægteskab
fæstensøl se "at drikke bryllup".
gak! gå! eller evt. kom!; gammel bydemåde af at gå. gammen glæde, munterhed.
ganger hest.
ganger nutid af at gå (gammel form).
glavind sværd eller spyd (<i>de stødte på døren med glavind og spyd</i> - cf. "Karl Høvding").
grant nøje eller godt
guldbrase brystsmykke af guld.

guldkar guldbæger (*med et guldkar på hver sin haand* - cf. "Torbens datter").
 halv mindre..... langt mindre.
 hannem ham (gammel form).
 harm sorg, smerte.
 heden herfra, bort.
 hisset derude.
 hveden hvorfra, hvoraf kommer det (*hveden er dette møgler folk, samlet her i dag* - cf. "Ebbe Skammelsøn").
 hviden hånd at have hvide hænder var et tegn på status, da det viste at man ikke behøvede at arbejde manuelt (*han slukte ud blus med hviden hånd* - cf. "Karl Høvding")
 at hæde at håne.
 højloftsbro..... svalegang, som man jo typisk havde på adelens større gårde og borge. Loftet var det fornemste sted på gården.
 ihvor hvordan.
 li[d] bakkeskråning (*under lide* - cf. "Torbens Datter" - betydning ret ubestemt).
 kaad munter, livsglad.
 at kristne at døbe.
 kveg levende (*det lidet barn var kveg i hendes barm* - cf. "Germand Gladensvend").
 kvide sorg, smerte (også at kvide).
 lidet lille.
 linde bælte.
 loft se "højloftsbro".
 at love at elske (*jeg lovede jer ikke til min moder* - cf. "Ebbe Skammelsøn")
 lyst og spil glæde og spøg (*Hun skænkede deri med lyst og spil* - cf. "Torbens Datter").
 lyste med lyste, med glæde (*han gjorde sit bryllup med lyste* - cf. "Karl Høvding").
 maar mø, ung ugift pige, jomfru.
 meden mens.
 monne/monde at måtte, at blive nødt til.
 at mæle at sige noget, at tale.
 møgler meget, mange.
 mår pels af mår, en social markør for høj status (*svøbt i mår* - cf. "Karl Høvding").
 at måtte at kunne (*de dulgte ham mens de maatt'* - cf. "Germand Gladensvend").
 næste nærmeste.
 nød sorg, lidelse, bekymring.
 nør nord, nordpå (*Skammel han bor sig nør i Ty* - cf. "Ebbe Skammelsøn").
 raadte planlagde/gjorde sig klar til
 rig fornem og velstående.
 rim dug.
 rin hav (*så fløj han over den rin* - cf. "Germand Gladensvend").
 at rømme..... at rejse bort, at forlade (*I rømmer med mig af lande!* - cf. "Ebbe Skammelsøn").
 røde guld..... dvs. guld, penge eller anden rigdom; en fast vending i folkeviserne (*det røde guld det giver jeg dig* - cf. "Karl Høvding").

saar	sår eller smerte
sanden	sandheden; for sanden = i sandhed.
selle	ven.
silde/sildig	sent.
sinde	gang.
skarlagenskind	...	purpurfarvet/bordeauxfarvet/mørkerødt tøj; purpur er en farve, der markerer høj status (cf. "Karl Høvding", cf. "Ebbe Skammelsøn").
spjud	spyd (cf. "Torbens Datter")
stalt	stolt, ophøjet (<i>stalten Adelus</i> - cf. "Ebbe Skammelsøn").
at standeat stå.		
stat op!	stå op!; gammel bydemåde af at stå op.
stenstue	storstue, hovedbygning; dvs. bygning af sten i modsætning til gårdens/godsets almindelige bygninger af træ eller bindingsværk.
strand	(kan betyde) havet (<i>hun kaste dem ud i strand</i> - cf. "Germand Gladensvend").
svam	svømmede, gammel datidsform af at svømme; i overført betydning = at slynge sig omkring (<i>silke svam om hestefod</i> - cf. "Karl Høvding").
at tale af	at fortælle om.
treves	trivedes (gammel datidsform).
tro	at holde sin tro, dvs. at holde sit ord, sit løfte.
at træde vild	at være fredløs (<i>fordi træder Ebbe Skammelsøn så mangen sti vild</i>).
at traa	at attrå, at eftertragte (<i>der jeg monne efter traa</i> - cf. "Germand Gladensvend").
at tykkes	at synes.
at unde	at elske (<i>hun under Karl Høvding i hjertet bedst</i> - cf. "Karl Høvding").
under skind	under sløret, under sin hætte el. lign. hovedbeklædning til at dække ansigtet, især hos kvinder; i overført betydning = hemmelighedsfuldt.
under ø	på/langs stranden, i land (fast udtryk i folkeviserne; <i>Hr. Magnus red sig under ø</i> - cf. "Karl Høvding").
vaand	kvist, stængel (<i>smal som en vaand</i> - cf. "Torbens Datter").
vaande	kval, nød, vanskelighed, "forvreden tilstand".
var	at blive var, at opdage, at blive opmærksom på.
vare	var; gammel datidsflertalsform af at være.
vel i lag	i rette tid (<i>han kom saa vel i lag</i> - cf. "Ebbe Skammelsøn").
at vide	at lade nogen noget vide (<i>I vider mig det, kære moder</i> - cf. "Germand Gladensvend").
at vinde op	at binde op, at sætte op; datidsform = vunde (<i>de vandt op sejl</i> - cf. "Karl Høvding").
vog	slog ihjel, dræbte (<i>han vog hr. Magnus med sit sværd</i> - cf. "Karl Høvding").
væn	smuk. (<i>så væn en mø/maar</i> - et fast udtryk i folkeviserne).

Kilde: [http://kjeld.andersen.person.emu.dk/Periodeoversigt/Folkeviser%20\(gloser\).doc](http://kjeld.andersen.person.emu.dk/Periodeoversigt/Folkeviser%20(gloser).doc). Siden eksisterer ikke mere.